

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะทบทวนทฤษฎีและผลการศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามโนทัศน์ของ เซ้า ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความหมายของ เซ้า ตามแนวทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ (Cognitive Semantics) โดยเริ่มทบทวนแนวคิดของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความหมายของคำ ทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์และแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลการศึกษาที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับ เซ้า โดยนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ แนวทฤษฎีและกรอบการวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาความหมายของคำ

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความเป็นมาของการศึกษาความหมายโดยเฉพาะในด้านการศึกษาความหมายของคำ โดยกล่าวถึงแนวทางในการศึกษาความหมายของคำและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความหมายของคำในอดีต ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำ (Componential analysis) กับทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ (Cognitive semantics) ซึ่งใช้ศึกษาความหมายของคำในปัจจุบัน ดังนี้

1. ทฤษฎีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำ (Componential analysis)

Kempson (1977) ได้กล่าวถึงการศึกษาด้านอรรถศาสตร์หรือความหมายในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาความหมายของคำ การศึกษาความหมายของประโยคและการศึกษาความหมายเชิงสื่อสาร ประเด็นที่มีการศึกษากันเกี่ยวกับเรื่องความหมายของคำ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำ การศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ เช่น คำที่มีความหมายเหมือนกัน คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน ฯลฯ สำหรับการศึกษาคำความหมายของประโยคเป็นการศึกษาความเป็นจริงหรือเท็จของความหมายของประโยค โดยยึดแนวคิดจากหลักการด้านตรรกวิทยา ส่วนการศึกษาคำความหมายในลำดับสุดท้ายเป็นการศึกษาคำความหมายที่ได้จากสถานการณ์ในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสาร

สำหรับการศึกษาคำความหมายของคำด้วยวิธีการวิเคราะห์ความหมายของคำดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นักภาษาศาสตร์กลุ่มโครงสร้าง (Structuralist) ที่ศึกษาคำความหมายของคำ เช่น Nida (1975) ได้ศึกษาคำความหมายของคำ โดยนำความหมายของคำมาแยกเป็นองค์ประกอบทางความหมายที่เรียกว่า อรรถลักษณะ (Semantic feature) วิธีการนี้เรียกว่า การวิเคราะห์อรรถลักษณะ (componential analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำต่างๆ ในภาษา เพราะอรรถลักษณะแต่ละประการที่ประกอบขึ้นมาเป็นความหมายของคำแต่ละคำนั้น จะไม่ใช่ อรรถลักษณะที่พบในคำคำเดียว ดังนั้น คำบางคำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่เป็นคำที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทางความหมาย ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทย กริยา “ฉีก ตัด หั่น สับ” ฯลฯ เป็นคำที่แสดงความหมายว่าเป็นการทำให้ของหรือสิ่งของขาดจากกัน* เมื่อนำคำดังกล่าวมาแยกเป็นอรรถลักษณะ จะพบว่า ในแต่ละคำจะมีอรรถลักษณะที่แสดงถึงความเหมือน

* ตัวอย่างการวิเคราะห์จากงานของสุภา อังกูระวานนท์ (2527)

และความแตกต่างทางความหมาย คำใด ๆ ที่มีอรรถลักษณะร่วมกันหรือเหมือนกันมากที่สุด จะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันทางความหมาย ในทางตรงกันข้าม คำที่มีอรรถลักษณะต่างไปจากคำอื่น ๆ ในกลุ่ม จะเป็นคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายน้อยมากหรือไม่มีเลย การวิเคราะห์ด้วยอรรถลักษณะดังกล่าว จึงช่วยทำให้เห็นความสัมพันธ์ของความหมายของคำต่าง ๆ ได้

2. ทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ (Cognitive semantics)

ปัจจุบัน การศึกษาความหมายของคำเริ่มมีแนวความคิดที่ขยายขอบเขตออกไปจากเดิม นักอรรถศาสตร์เห็นว่า การศึกษาความหมายของคำและการศึกษาความหมายในสามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจภาษาของมนุษย์อย่างเพียงพอ จึงได้เกิดแนวทางการศึกษาความหมายใหม่ขึ้น เป็นการนำทฤษฎีทางจิตวิทยาเข้ามาประยุกต์ในการศึกษาและวิเคราะห์ภาษา เรียกว่า ประชานศาสตร์ (Cognitive Science) Garnham (1985: 14) ได้กล่าวถึงประชานศาสตร์ว่าเป็นการศึกษาเรื่องระบบความคิดของมนุษย์ โดยประมวลแนวความคิดสำคัญและวิธีการศึกษาจากหลายสาขา ได้แก่ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยา ปรัชญา และคอมพิวเตอร์ศาสตร์ จุดมุ่งหมายของสาขาประชานศาสตร์คือ ต้องการอธิบายความสามารถในการเรียนรู้ การรับรู้ การคิดหาเหตุผล ตลอดจนระบบของการคิดและกระบวนการในการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งในการศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องการคิดของมนุษย์เท่าที่ควร

การศึกษาภาษาศาสตร์ในปัจจุบันได้นำความรู้ด้านประชานศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ภาษา ซึ่งเรียกว่า ทฤษฎีประชานภาษาศาสตร์ (Cognitive

Linguistics)* ศึกษาทั้งในด้านไวยากรณ์และความหมาย สำหรับการศึกษาคำความหมายนั้น Lakoff (1987, 1988, 1989) ได้ให้ชื่อการศึกษาภาษาตามแนวประชานศาสตร์ว่า **ประชานอรรถศาสตร์** (Cognitive Semantics) ซึ่งมีสมมติฐานว่า ภาษาสะท้อนการรับรู้โลกของมนุษย์ การเรียนรู้และเข้าใจภาษาสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ ประสบการณ์ดังกล่าว ได้แก่ ประสบการณ์จากร่างกาย(bodily experience) จากประสาทสัมผัส (Sensory-motor) จากอารมณ์ความรู้สึก (emotional) สังคม (social) และประสบการณ์อื่นๆ ที่เกิดขึ้นในความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ในการศึกษาความหมายจะไม่สามารถแยกความหมายออกจากประสบการณ์ได้โดยยกตัวอย่างความหมายของคำ Tuesday ซึ่งหมายถึง วัน(อังคาร)หนึ่งในสัปดาห์ (week) ในการศึกษาความหมายของคำที่ผ่านมา ความหมายของคำคือสิ่งที่มีอยู่จริงในโลก นักประชานอรรถศาสตร์ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว โดยมีความเชื่อว่า “week” ไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความอยู่จริงในโลก แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดในการจำแนกประเภทของมนุษย์ ซึ่งสร้างจากการเรียนรู้ของมนุษย์ การเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ในการเข้าใจความหมายของ “week” เราต้องรู้ว่ามนุษย์เรียนรู้เรื่องการจำแนกเวลาอย่างไร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างมโนทัศน์ (Conceptual Structure) ของมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรม แง่มุมของภาษาซึ่งมักจะถูกวิเคราะห์ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ได้แก่ การศึกษาคำหลายความหมาย (Polysemy) การศึกษา

---

* เนื่องจากทฤษฎีประชานภาษาศาสตร์เป็นทฤษฎีใหม่จึงมีชื่อเรียกต่างๆ กันตามแง่มุมของภาษาที่นักภาษาศาสตร์ศึกษา เช่น Cognitive Grammar ที่ศึกษาโดย Langacker (1991) ซึ่งมุ่งศึกษาด้านไวยากรณ์ และ Cognitive Semantics โดย Lakoff (1987) ที่ศึกษาภาษาด้านความหมายและอุปลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะใช้คำประชานภาษาศาสตร์ หรือ Cognitive Linguistics ซึ่งเป็นศัพท์กลาง สำหรับในงานวิจัยนี้จะเรียกตามทฤษฎีของ Lakoff ในปี 1987 ที่เน้นทางด้านการศึกษาความหมายโดยใช้ชื่อว่า ประชานอรรถศาสตร์

อุปลักษณ์(Metaphor) การใช้คำแทน (Metonymy) ทฤษฎีต้นแบบ (Prototype) การจำแนกประเภท (Categorization) มิติพื้นที่ในความคิด (Mental Spaces) เป็นต้น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แก่ ทฤษฎีต้นแบบกับการศึกษาและการวิเคราะห์ความหมายของคำหลายความหมาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1. ทฤษฎีต้นแบบกับการจำแนกประเภทและการศึกษาความหมายของคำ

จากทฤษฎีประธานอรรถศาสตร์ เชื่อว่า การจำแนกประเภทเป็นเรื่องของความสามารถของมนุษย์ มนุษย์มีความสามารถในการจำแนกประเภทของสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งให้อยู่ในกลุ่มหรือประเภทเดียวกันและแยกออกจากกัน ซึ่งในการจัดให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งหรือรวมกลุ่มอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น Rosch (1978: 37)

นักจิตวิทยาได้เสนอ ทฤษฎีต้นแบบ (Prototype theory) เป็นแนวคิดในการจำแนกประเภท กล่าวคือ ภายในสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มจะมีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติของกลุ่ม (Family resemblance) คุณสมบัติของกลุ่มนั้นอาจมีไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยต่างกันไป สมาชิกบางตัวที่มีคุณสมบัติของกลุ่มมากที่สุดจะเป็นต้นแบบของกลุ่ม สมาชิกอื่นๆ ที่จะอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้จะต้องมีความคล้ายคลึงกับสมาชิกอื่นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของกลุ่มหรือประเภทเป็นขอบเขตที่ไม่ชัดเจน (Fuzzy boundary) สมาชิกบางตัวของกลุ่มหนึ่งอาจมีคุณสมบัติบางตัวที่ทำให้เป็นสมาชิกของกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ Rosch ได้วิจัยเรื่องการจำแนกประเภทตามแนวคิดนี้ โดยให้นักศึกษาดูรูปภาพของสัตว์ปีกชนิดต่างๆ เช่น นกฟลามิงโก นกอีมู เป็ด นกยูง นกกระจอกเทศ นกรอบบิน เพนกวิน ค้างคาว นกกระจอก นกแก้ว นกพิราบ ฯลฯ และให้นักศึกษาตอบคำถามว่า สัตว์ปีกที่เห็นในรูปตัวใดจัดเป็นสัตว์ประเภท “นก” มากที่สุด และสัตว์ปีกตัวใดเป็นต้นแบบได้ดีที่สุด ผลก็คือ นกรอบบิน มีคุณสมบัติของ

นุกมากที่สุดและเป็นต้นแบบของสัตว์ปีก ส่วนค้างคาวจัดให้อยู่ในลำดับสุดท้ายซึ่งอาจจะถือว่าอยู่ในกลุ่มนกหรือไม่ได้อยู่ในกลุ่มก็ได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Rosch ไม่ได้กล่าวถึงต้นแบบกับการศึกษาภาษา นักภาษาศาสตร์ที่สนใจแนวคิดของ Rosch ได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในภายหลัง ซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำหลายความหมาย Geeraerts (1993: 226) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความเป็นต้นแบบ (Prototypicality) กับคำหลายความหมายว่ามีความสัมพันธ์กันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ ของคำกับมโนทัศน์ของคำ เขาอธิบายว่า แนวคิดเรื่องต้นแบบจะเกี่ยวข้องกับการจัดประเภทของความหมายของคำ เพราะคำในภาษามีสองระดับ ได้แก่ ระดับที่แสดงความหมายอ้างอิง (referential level) ของคำกับระดับที่แสดงมโนทัศน์ (conceptual level) ของคำ ในระดับความหมายอ้างอิงคำที่มีความหมายได้ต่างๆ กันนั้น จะสามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ ถ้าคำเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับความหมายที่เป็นต้นแบบของกลุ่มซึ่งแสดงมโนทัศน์เดียวกัน ซึ่งถ้าพิจารณาจากแนวคิดของ Geeraerts กับการวิเคราะห์ความหมายของ เข้ ในวิทยานิพนธ์นี้ จะเหมือนกัน กล่าวคือ ผู้วิจัยจะศึกษาความหมายต่างๆ ของ เข้ ที่ต่างกันไปตามบริบท โดยเรียกว่า ความหมายตามบริบท (ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Geeraerts ในเรื่องความหมายของคำในระดับอ้างอิง) และผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่า ความหมายที่ต่างกันไปตามบริบทนั้นแสดงมโนทัศน์เดียวกัน โดยเรียกว่า ความหมายมโนทัศน์ (ซึ่งตรงกับความหมายของคำในระดับมโนทัศน์ที่เป็นต้นแบบของกลุ่มตามแนวคิดของ Geeraerts)

2.2 การศึกษาคำหลายความหมาย

ทฤษฎีประชานorroดศาสตร์มีความเชื่อว่า ปรากฏการณ์เรื่องคำหลายความหมายเป็นตัวอย่างที่ดีในการอธิบายถึงความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ของมนุษย์

โดยเฉพาะในด้านการใช้คำ เพราะมนุษย์จะพัฒนาความหมายของคำจากความหมายที่มีอยู่เดิมเป็นความหมายใหม่ที่ยังคงเค้าความหมายเดิม ทำให้ความหมายขยายออกไปจากเดิม แต่ยังคงมีความหมายบางส่วนร่วมกัน แนวทางในการศึกษานั้น จึงเป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของความหมายต่าง ๆ ที่คำหลายความหมายมีส่วนร่วม ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ความหมายของ เข้า เพื่อวิเคราะห์ความหมายต่าง ๆ ที่ต่างกันไปตามบริบทของ เข้า และโยงความสัมพันธ์ของความหมายที่หลากหลายนั้นกับความหมายหนึ่งซึ่งแสดงมโนทัศน์ของ เข้า ตามแนวทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ การที่ความหมายต่าง ๆ ที่หลากหลายมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบโดยแสดงมโนทัศน์เดียวกันได้นั้น ตรงตามแนวคิดของทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ในด้านการศึกษาคำหลายความหมายที่ความหมายของคำสามารถขยายออกไปจากเดิมได้โดยยังคงมีความหมายที่ร่วมกันอยู่

ในวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาที่จะแสดงให้เห็นว่า เข้า เป็นคำที่มีความหมายได้หลากหลายเมื่อปรากฏในสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่ต่างกัน แต่จะมีความหมายหนึ่งร่วมกันซึ่งแสดงมโนทัศน์เดียวกัน ถ้าพิจารณาตามแนวคิดของทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคำหลายความหมาย กล่าวคือ ในทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ในภาษาที่รูปภาษาหนึ่งรูปสามารถมีความหมายได้หลายความหมาย มีสองประเภทคือ การพ้องรูป (Homonymy) กับ การมีหลายความหมาย (Polysemy) ความแตกต่างระหว่างปรากฏการณ์ทั้งสองนี้อยู่ที่ความหมายที่หลากหลายของรูปภาษาหนึ่งรูปนั้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่สัมพันธ์กัน สำหรับคำพ้องรูป ความหมายต่าง ๆ จะไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่คำหลายความหมาย ความหมายที่หลากหลายนั้นสามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้ Lakoff (1987: 416) ได้ยกตัวอย่างคำที่เป็นคำพ้องรูป เช่น bank หมายถึง สถานที่ที่ใช้เป็นที่ฝากเงิน กับหมายถึง ฝั่งแม่น้ำ ความหมายทั้งสองนี้ไม่มีความสัมพันธ์กัน เพียงแต่ออกเสียงเหมือนกันเท่านั้น ส่วนคำว่า open ในการกระทำสองการกระทำ

เช่น open the door กับ open the presents จะเห็นว่า มีความหมายที่ต่างกันในด้าน การแสดง ลักษณะของการกระทำที่ต่างกัน แต่ยังคงสามารถโยงหาความสัมพันธ์ของ ความหมายได้ คือ มีความหมายของการกระทำ “เปิด” เหมือนกัน

นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาตามแนวทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ ให้ความสนใจในเรื่องการศึกษาคำหลายความหมายมาก Karius (1989: 27) ให้เหตุผลว่า คำหลายความหมายเป็นตัวอย่างที่ดีในการอธิบายเรื่องความสามารถในด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ของมนุษย์โดยเฉพาะในด้านการใช้คำ เพราะมนุษย์จะพัฒนาความหมายของคำจากความหมายที่มีอยู่เดิมเป็นความหมายใหม่ที่ยังคงเค้าความหมายเดิม ในขณะที่คำ พ้องรูปจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ภาษา เพราะต้องใช้ความจำมากในการเรียนรู้ความหมายต่าง ๆ ซึ่งไม่สัมพันธ์กัน ทำให้กระบวนการเรียนรู้ช้าลง นอกจากนี้ ยังสวนทางกับทฤษฎีเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ คำหลายความหมายจึงเป็นกระบวนการที่เป็นธรรมชาติและเอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์มากกว่า Lakoff (1987: 291, 1988: 139) ได้เสนอว่า คำหลายความหมายสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของมนุษย์กับการเรียนรู้ และเข้าใจภาษา เขามีความเห็นที่ ความหมายที่หลากหลายของคำหลายความหมายมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเราสามารถโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่าง ๆ นั้นได้ ซึ่งความสัมพันธ์ของความหมายของคำนั้นมีความสัมพันธ์กันแบบรัศมี (Radial lexical structure) กล่าวคือ มีความหมายกลาง (Central sense) และมีความหมายอื่นๆ เรียกว่า ความหมายขอบนอก (Periphery senses) ขยายออกมาจากความหมายกลาง การขยายความหมายออกจากความหมายกลางเปรียบเหมือนกับรัศมีที่แผ่ขยายออกไป ซึ่งในการที่จะรู้ ว่าความหมายใดเป็นความหมายกลาง Lakoff (1987: 417) กล่าวว่า ให้ตัดสินจากความหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของกลุ่ม นั่นคือความหมายที่ความหมายขอบนอกทุกความหมายมีร่วม

กัน ซึ่งอาจเกิดจากหลายทาง เช่น จากการแสดงมโนทัศน์เดียวกัน หรืออาจเป็นอุปลักษณ์* ที่สะท้อนมโนทัศน์เดียวกัน (Conceptual metaphor) เป็นต้น ความหมายที่ความหมายขอบนอกมีส่วนร่วมมากที่สุดจะเป็นความหมายกลางซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของกลุ่ม

นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาคำหลายความหมายตามแนวคิดของทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ ได้แก่ Brugman (1983) Deane (1988) Karius (1989) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

Brugman (1983) ได้ศึกษาคำบุพพ *Over* ตามแนวประชานอรรถศาสตร์โดยเชื่อว่า *Over* เมื่อไปปรากฏในบริบทต่างๆ จะมีความหมายได้หลากหลาย ทำให้ *Over* เป็นคำหลายความหมาย ความหมายกลางของคำนี้ได้แก่ “เหนือและข้าม” ส่วนความหมายขอบนอกซึ่งต่างกันไปตามบริบทได้แก่ ความหมายแสดงการอยู่เหนือและข้าม (above and across) ความหมายแสดงการปกคลุม (The covering sense) ความหมายแสดงการสะท้อนกลับ (The reflexive sense) ความหมายแสดงส่วนเกิน (The excess sense) ฯลฯ ซึ่งทุกความหมายจะสามารถโยงเข้าหาความหมายกลางคือ “เหนือและข้าม” ได้

ในการวิเคราะห์ความหมายกลางที่แสดงมโนทัศน์ของ *over* นั้น Brugman ได้แสดงความเห็นว่า แม้ว่าไวยากรณ์แนวจารีตนิยมได้แสดงองค์ประกอบของความหมายในรูปแบบของอรรถลักษณ์ (Semantic features) แต่อรรถลักษณ์ไม่เหมาะสำหรับอธิบายคำหลายความหมาย เนื่องจากการนำเสนอด้วยอรรถลักษณ์มีข้อด้อย คือ ทำให้นำไปสู่ความเข้าใจผิดได้ว่าความหมายที่ปรากฏในรูปของอรรถลักษณ์นั้นเป็นอิสระจากกัน ไม่มีความ

---

* อุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึง การนำคำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ มีลักษณะเป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น เวลาเป็นเงินเป็นทอง มาลีเป็นแม่เสียร้าย

สัมพันธ์กัน ซึ่งในคำหลายความหมาย บางคำจะมีองค์ประกอบของความหมายหลายองค์ประกอบที่คาบเกี่ยวกัน ไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเป็นอิสระ องค์ประกอบของความหมายของคำบุพบท *over* ประกอบด้วย สิ่งที่เคลื่อนที่ (Trajector) ที่หมาย (Landmark) ลักษณะของการเคลื่อนที่ไปตามแนวตั้ง (vertical) และลักษณะการสัมผัสกับบริเวณที่หมาย (contact) สำหรับ *Over* จะมีลักษณะของการไม่สัมผัสกับพื้นผิวที่หมาย แนวคิดเรื่อง สิ่งที่เคลื่อนที่ กับที่หมาย Brugman ได้จากทฤษฎีไวยากรณ์พื้นที่ (Space Grammar) และทฤษฎีประธานไวยากรณ์ (Cognitive grammar) ที่ศึกษาโดย Langacker (1991) ซึ่งอธิบายไว้ว่า สิ่งที่เคลื่อนที่ อาจเป็นจุด เส้นตรง หรือสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กับที่หมายในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ส่วน ที่หมาย จะเป็นบริเวณที่เป็นจุดหมาย ทางผ่านของสิ่งที่เคลื่อนที่ สิ่งที่เคลื่อนที่อาจเคลื่อนที่เข้าไปอยู่ในที่หมาย เคลื่อนที่ผ่านที่หมาย เคลื่อนที่ข้ามที่หมาย เคลื่อนที่อยู่เหนือที่หมาย ฯลฯ ได้ทุกรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความหมายของคำที่แสดงการเคลื่อนที่ ในการวิเคราะห์เพื่อโยงความสัมพันธ์ของความหมายขอบนอกของ *over* กับความหมายกลางที่แสดงมโนทัศน์ “เหนือและข้าม” จะต้องมีองค์ประกอบของความหมายเหล่านี้ทุกองค์ประกอบปรากฏอยู่

Deane (1988) ได้ศึกษาคำหลายความหมายตามแนวทฤษฎีประธานอรรถศาสตร์เช่นเดียวกับ Brugman แต่งานของเขาขยายวงกว้างออกไป โดยจำแนกประเภทของคำหลายความหมายออกเป็นประเภทต่างๆ และได้เสนอแนวทางในการวิเคราะห์ความหมายของคำหลายความหมายประเภทต่างๆ นั้น ซึ่งจะต่างจากงานของ Brugman ตรงที่ Brugman ศึกษาคำคำเดียวคือ *Over* เพื่อแสดงให้เห็นว่า คำนี้เป็นคำหลายความหมายและอธิบายความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ ของ *Over* ในระดับลึก เพื่อโยกหาความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ ของ *Over*

ในงานวิจัยของ Deane ตรงกับแนวคิดของ Lakoff ในปี 1987 กล่าวคือ นักภาษาศาสตร์ทั้งสองนี้เชื่อว่า ปรากฏการณ์คำหลายความหมายเป็นปรากฏการณ์ที่ ปรากฏภาษาหนึ่งรูปมีความหมายได้หลากหลายและความหมายต่างๆ นั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เขาเชื่อว่า ความหมายของคำสามารถขยายออกไปได้ และจะสามารถโยงหาความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ นั้นได้ ความสัมพันธ์กันของความหมายเป็นการเชื่อมโยงกันทางมโนทัศน์ (Conceptual connections) ไม่ใช่เป็นเรื่องของการมีองค์ประกอบของคุณสมบัติทางความหมาย (Semantic features) ร่วมกัน เขาสรุปว่า

...a small set of basic conceptual structures related senses by connecting them in people's shared knowledge of the word. In other words, semantic relatedness is a function of the structure of human memory.

(Deane, P. 1988: 327)

แนวคิดนี้สนับสนุนวิธีการวิเคราะห์ความหมายของคำตามแนวคิดของ Brugman ที่เสนอว่า ไม่ควรวิเคราะห์ความหมายของคำด้วยอรรถลักษณะ เพราะทำให้ดูเหมือนว่า ความหมายต่างๆ เป็นอิสระจากกัน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแนวคิดของ Deane เห็นว่า ความหมายของคำสัมพันธ์กันด้วยมโนทัศน์

ในบทความเดียวกันนี้ Deane ได้จำแนกประเภทของคำหลายความหมายออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ Referential polysemy กับ Semantic polysemy มีรายละเอียดดังนี้

Referential polysemy เป็นคำหลายความหมายประเภทที่ความหมายของคำสัมพันธ์กับสิ่งที่อ้างอิง เช่น

(10) The *T-shirts* are beating the team in uniforms.

T-shirt หมายถึง เสื้อยืดคอกกลมที่มีลักษณะคล้ายตัวอักษร ที (T) เป็นสรรพสิ่ง ไม่ใช่คน แต่ในประโยค (10) หมายถึง คน โดยโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสรรพสิ่งที่อ้างอิง ในที่นี้คือ ทีมที่สวมเสื้อยืดคอกกลม โดยปกติ คำหลายความหมายประเภทนี้ มักปรากฏในลักษณะของคำแทน (Metonymy)

Semantic polysemy เป็นคำหลายความหมายที่สัมพันธ์กับการจำแนกประเภททางไวยากรณ์ (Categorization) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ Allosemy, Regular polysemy และ Lexical polysemy แต่ละกลุ่มอธิบายได้ดังนี้

Allosemy เป็นคำหลายความหมายชนิดที่ความหมายของคำต่างมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน เป็นคำหลายความหมายชนิดที่เป็นคำที่จัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์ชนิดเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

(11) My *arm* hurts.

(12) Look at the *arm* of that statue.

(13) A robotic *arm* reached out and grabbed me.

arm ในแต่ละประโยคมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เดียวกันคือ เป็นคำนาม มีความหมายต่างกันแต่มีบางส่วนที่สัมพันธ์กัน *arm* ในประโยค (11) หมายถึง แขนของคน ประโยค (12) หมายถึง แขนของรูปอนุสาวรีย์ ประโยค (13) หมายถึง แขนเทียม ความหมายของ *arm* ในประโยค (11) เป็นความหมายที่เป็นกลางมากที่สุดและเป็นต้นแบบ (prototype) ของความหมายอื่น ๆ เพราะ *arm* ในประโยค (12) เป็นความหมายของอวัยวะของร่างกายแต่ไม่ใช่ของมนุษย์ ส่วน

arm ในประโยค (13) เป็นไม่ใช่อวัยวะของร่างกายมนุษย์ แต่มีความหมายที่แสดงหน้าที่ของอวัยวะนั้นอยู่

Morphological or Regular Polysemy เป็นคำหลายความหมายชนิดที่สามารถคาดเดาความหมายและความสัมพันธ์ของความหมายได้ เกิดในประเภททางไวยากรณ์ที่ต่างกัน มักเกิดกับคำกริยาในภาษาอังกฤษประเภท *causative verbs* เช่น

(14) He *knifed* the man.

(15) The *knife* is a concern, for it could happen to any who become careless in this dangerous district.

knife ในประโยค (14) และ (15) ต่างกันที่ประเภททางไวยากรณ์ เราสามารถคาดเดาได้ว่า *knife* จะมีความหมายเป็นเครื่องมือ หรือเป็นการกระทำโดยดูจากประเภททางไวยากรณ์ของคำ หรืออีกนัยหนึ่ง พิจารณาจากหน่วยคำที่มาเติมหลัง *knife*

Lexical Polysemy เป็นคำหลายความหมายชนิดที่ความหมายที่หลากหลายของคำมีข้อมูลที่คาบเกี่ยวกัน แต่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ยังคงมีความแตกต่างกัน และไม่สามารถเดาความหมายของคำจากประเภททางไวยากรณ์เหมือน **Regular Polysemy** ต้องอาศัยบริบทช่วยในการเดาความหมายของคำ อาจเป็นคำที่จัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์เดียวกันหรือต่างกันได้ คำหลายความหมายประเภทนี้จะมีลักษณะคล้ายกับคำพ้องรูปมากที่สุด เช่น คำนาม *mouth* ในภาษาอังกฤษ ใช้ได้กับสรรพสิ่งที่มีลักษณะเปิด (openings) เป็นทางเข้าไปภายใน เช่น ลักษณะเปิดของถ้ำ สามารถเปิดให้เข้าไปภายในได้ เรียกว่า ปากถ้ำ หรือ *mouth of a cave* ลักษณะเปิดของแม่น้ำ สามารถเปิดให้น้ำทะเลไหลเข้าสู่บริเวณที่เป็นแม่น้ำได้ เรียกว่า ปากน้ำ หรือ *mouth of a river* ความหมายของ *mouth* ต่าง ๆ

นี้ มีความคาบเกี่ยวกันคือ เป็นลักษณะเปิดเหมือนกัน แต่มีความต่างกันคือ ไม่สามารถใช้คำเดียวกันนี้ในบริบทที่ต่างกันได้ เช่น

(16) *I opened my *mouth* in that of the cave.

(17) *The *mouth* of the cave is where I opened mine.

อย่างไรก็ตาม *mouth* จะโยงไปหามโนทัศน์เดียวกันคือ “ลักษณะเปิด” จึงทำให้รู้ว่าเป็นคำหลายความหมายไม่ใช่คำพ้องรูป ซึ่งการโยงไปหามโนทัศน์ที่แสดง “ลักษณะเปิด” วิเคราะห์ได้ยากกว่าคำหลายความหมายสองประเภทแรกที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะต้องหาความสัมพันธ์ของความหมายในระดับลึกหรือต้องอาศัยการตีความในเชิงเปรียบเทียบจึงจะมองเห็นความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ ที่แสดงมโนทัศน์เดียวกันได้

ในงานวิจัยนี้ เซ้า จะจัดเป็นคำหลายความหมายประเภท Lexical polysemy ตามแนวคิดของ Deane กล่าวคือ เซ้า สามารถปรากฏในตำแหน่งที่ต่างกันอยู่ในบริบทต่างกัน มีความหมายที่ต่างกันไปตามบริบท แต่สามารถมองเห็นความหมายกลางซึ่งแสดงมโนทัศน์เดียวกันได้

สำหรับแนวทางการวิเคราะห์คำหลายความหมายของ Deane ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความหมายที่แปรไปตามบริบท ซึ่งเขาอธิบายว่าเป็นผลกระทบของบริบทต่อความหมายของคำ (Contextual effects) จากนั้น เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่ต่างกันตามบริบทเพื่อหาความหมายกลางซึ่งแสดงมโนทัศน์ของคำหลายความหมายนั้น ซึ่งเขาเรียกว่า ความหมายมโนทัศน์ ผลที่ได้คือ คำหลายความหมายจะมีความหมายมโนทัศน์ที่มีองค์ประกอบของความหมายร่วมกัน และแสดงมโนทัศน์เดียวกัน แนวทางการวิเคราะห์นี้จะตรงกับแนวคิดของ Lakoff (1987) ในเรื่องของความหมายกลาง

และความหมายขอบนอก กับแนวคิดของ Geeraerts (1993) ในเรื่องของความหมายในระดับอ้างอิงกับความหมายในระดับมโนทัศน์ กล่าวคือ ความหมายมโนทัศน์ จะตรงกับแนวคิดของ Lakoff เรื่องความหมายกลางและแนวคิดของ Geeraerts เรื่องความหมายในระดับอ้างอิง ส่วนความหมายที่แปรไปตามบริบทจะตรงกับความหมายขอบนอกตามแนวคิดของ Lakoff และความหมายในระดับมโนทัศน์ที่แสดงต้นแบบของกลุ่มตามแนวคิดของ Geeraerts

Karius (1989) ได้ศึกษาคำบุพบทภาษาอังกฤษ 4 คำ ได้แก่ *by*, *through*, *with* และ *via* และวิเคราะห์ว่าเป็นคำหลายความหมายและเสนอว่า คำบุพบท 4 คำนี้ มีมโนทัศน์ที่แสดงความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ (Spatial relations) เมื่อตามด้วยคำนามที่มีความหมายแสดงเวลา ความหมายของคำบุพบทเหล่านี้จะเปลี่ยนไป เป็นการแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา (Temporal relations) ตัวอย่างเช่น

(18) I wandered *through* various public rooms.

(19) Hang your paint-brush *by* the handle.

(20) We had no rain from March right *through* to October.

(21) *By* 8.05 the groups were in position.

through และ *by* ในตัวอย่าง (18) และ (21) ตามด้วยคำนามที่เป็นสรรพสิ่งไม่ใช่เวลา คำบุพบททั้งสองจะแสดงความหมายที่เป็นความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ แต่ในตัวอย่าง (20) และ (21) ตามด้วยคำนามที่แสดงเวลา ความหมายจึงเปลี่ยนไปเป็นแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา อย่างไรก็ตาม Karius ได้วิเคราะห์ว่า ความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ด้านเวลานั้น แท้จริงแล้วแสดงการเคลื่อนที่ในพื้นที่ (Motion in Space) ก่อให้เกิดแนวผ่าน

ของการเคลื่อนที่ (path) ซึ่งเป็นมโนทัศน์เดียวกับความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ ที่แสดงการเคลื่อนที่และมีแนวผ่านของการเคลื่อนที่เช่นกัน จึงสามารถโยกหาความสัมพันธ์กันของความหมายได้ จึงเป็นคำหลายความหมาย

การศึกษาของ Karius เป็นการศึกษาวเคราะห์คำบุพบท 4 คำ ให้เป็นคำหลายความหมาย การเลือกคำมาศึกษาจะต่างจากงานของ Brugman (1983) กล่าวคือ เขาเลือกคำมาชุดหนึ่งที่จัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์เดียวกัน ซึ่งกลุ่มคำดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย อาจจัดให้คำ 4 คำดังกล่าว เป็นคำหลายความหมายประเภท allosemy ตามแนวคิดของ Deane (1988) เพราะเป็นคำที่จัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์เดียวกัน วิธีการวิเคราะห์ของ Karius จะโยกเข้าหาความหมายกลางซึ่งเขาเรียกว่า เป็นต้นแบบของความหมายของกลุ่ม ดังที่เขาได้สรุปไว้ว่า

it is highly plausible to argue for the spatial sense to be more central or prototypical, and further senses (e.g. temporal) as being related to it via metaphorical links.

(Karius, I. 1989: 28)

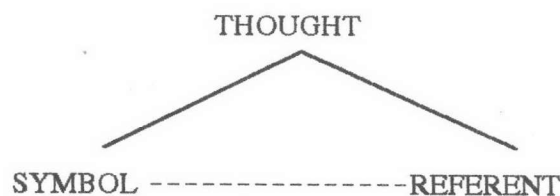
ซึ่งจะตรงกับแนวคิดของ Geeraerts ที่เสนอการวิเคราะห์การจัดกลุ่มคำตามความหมายโดยหาความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ กับต้นแบบของกลุ่ม และตรงกับที่ Deane ได้เสนอว่า การวิเคราะห์ความหมายที่เป็นต้นแบบของกลุ่มเหมาะสมกับการวิเคราะห์คำหลายความหมายประเภท allosemy เพราะเป็นคำที่จัดอยู่ในหมวดคำประเภทเดียวกันและปรากฏอยู่ในตำแหน่งเดียวกันเสมอ

เมื่อพิจารณาการศึกษาคำหลายความหมายตามแนวประชานอรรถศาสตร์ของงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นว่า คำหลายความหมายเป็นคำที่มีรูปภาษาเดียวแต่มีความหมายหลากหลาย และความหมายที่หลากหลายนั้นเป็นการขยายความหมายของคำออกไปซึ่งสามารถโยกความสัมพันธ์ของความหมายได้ ซึ่งในประเด็นนี้ Lakoff (1987: 316) ได้กล่าวถึงเรื่องการศึกษาคำหลายความหมายตามแนวทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ว่า เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของความหมายที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ คำว่า “สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ” มีความสำคัญ เพราะทำให้แนวทางการศึกษาต่างจากวิธีการรวบรวมคำในพจนานุกรม ซึ่งเป็นเพียงการพรรณนาว่าคำที่มีรูปเดียวกันนั้นมีความหมายอย่างไรได้บ้างแต่ไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางความหมายที่คำมีร่วมกัน ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ทางความหมายของคำนั้น เกิดจากการที่คำคำเดียวขยายความหมายออกไปจากเดิม โดยไปปรากฏในบริบทที่ต่างกัน บริบทจะมีผลกระทบต่อคำ จึงทำให้คำมีความหมายได้ 2 ระดับ คือ ความหมายที่ต่างกันไปตามบริบท กับความหมายที่เป็นความหมายเดิมก่อนที่จะมีการขยายความหมายออกไป อย่างไรก็ตาม ความหมายที่ต่างกันไปตามบริบทนั้นสามารถโยกความสัมพันธ์กับความหมายเดิมได้ คำหลายความหมายจึงประกอบด้วย ความหมาย 2 ระดับดังกล่าว ซึ่ง Lakoff เรียกว่า *ความหมายกลางกับความหมายขอบนอก* ความหมายกลางจะแสดงมโนทัศน์ที่ความหมายทั้งหมดมีร่วมกันซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษาในสังคมเดียวกันมีร่วมกัน ส่วนความหมายขอบนอกเป็นความหมายที่ต่างกันไปตามการปรากฏร่วมกับคำที่มาแวดล้อมหรือบริบท มโนทัศน์ของคำหลายความหมายเกิดจากประสบการณ์ที่ผู้ใช้ภาษาในสังคมหนึ่งๆ มีร่วมกันซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว Lakoff (1987: 317) ได้ยกตัวอย่างการศึกษาคำหลายความหมายในภาษา Mixtec ได้แก่ คำว่า *cií* ซึ่งหมายถึง *ท้อง* และหมายถึง *ใต้* กับคำว่า *siki* ซึ่งหมายถึง *หลังของสัตว์* กับหมายถึง *บน* การขยายความหมายของคำทั้งสอง เป็นการขยายจากมโนทัศน์ของอวัยวะร่างกาย

ไปเป็นความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพราะเกิดขึ้นในระบบของภาษาทั้งหมด ความหมายกลางที่แสดงมโนทัศน์ของคำดังกล่าว จึงเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะของร่างกาย ซึ่งความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ด้านพื้นที่ เป็นความหมายขอบนอกหรือความหมายที่ต่างกันไปตามบริบท ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเรียกความหมายกลางซึ่งเป็นความหมายที่แสดงมโนทัศน์ที่คำทุกคำมีร่วมกันว่า ความหมายมโนทัศน์ (Conceptual meaning) และความหมายขอบนอกหรือความหมายที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมหรือบริบท ผู้วิจัยเรียกว่า ความหมายตามบริบท (Contextual meaning)

2.3 มโนทัศน์ (Concept)

มโนทัศน์ (Concept) เป็นแนวคิดสำคัญในการอธิบายความหมายของคำ Ogden & Richards (1936: 11) ได้อธิบายมโนทัศน์ไว้ว่าความหมายของคำเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษา ความคิด และ สิ่งอ้างอิง เขาอธิบายว่า คำไม่ได้มีความหมายโดยตรงกับสิ่งที่อ้างอิง จะมีความหมายได้โดยผ่านมโนทัศน์ซึ่งเป็นความคิด ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าของภาษา และนำรูปภาษาที่มีความหมายตามมโนทัศน์มาอ้างอิงภาพแท้ที่ปรากฏบนโลก ดังแผนภูมิภาพที่ 1

แผนภูมิภาพที่ 1 แสดงสามเหลี่ยมของ Ogden & Richards

จากแผนภูมิภาพที่ 1 มโนทัศน์ คือ ส่วนที่เป็นความคิดของมนุษย์ (Thought) คำในภาษาคือ สัญลักษณ์(Symbol) ภาพแท้ที่ปรากฏบนโลกคือ สิ่งอ้างอิง (Referent)

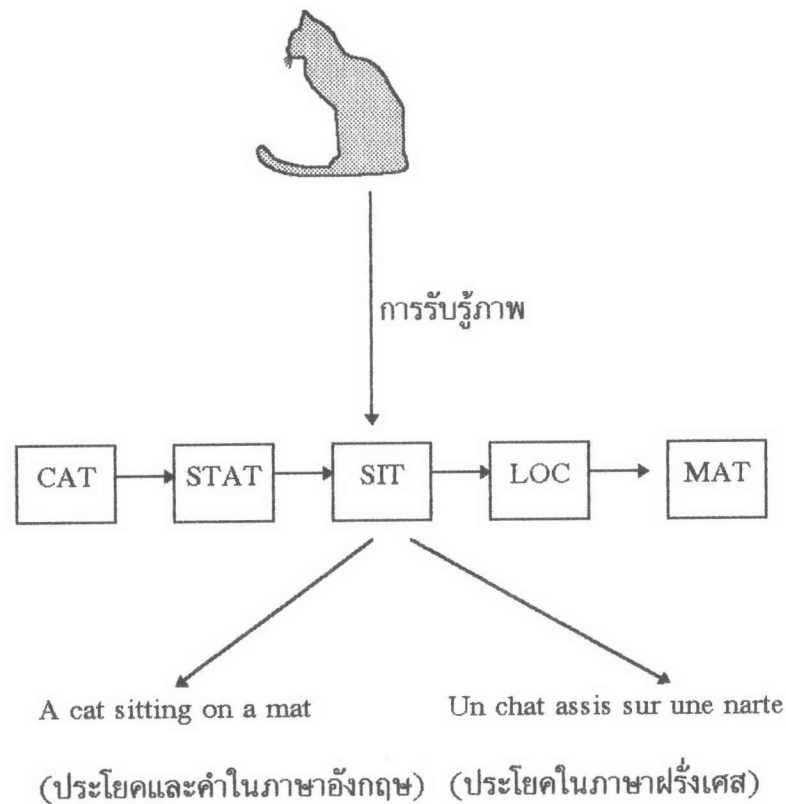
อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้มีปัญหาเพราะนำไปสู่ความเข้าใจว่า มโนทัศน์จะต้องอ้างอิงเฉพาะสิ่งที่มีอยู่บนโลกเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงบางมโนทัศน์ไม่ได้อ้างอิงถึงสิ่งที่ปรากฏอยู่จริงบนโลก เช่น มังกร เป็นสัตว์ในเทพนิยาย ซึ่งไม่ได้ปรากฏอยู่จริง แต่ผู้ใช้ภาษารู้ว่า มังกร มีลักษณะอย่างไร มโนทัศน์ จึงควรรวมไปถึงภาพที่มีอยู่ในใจ(Mental images) ของผู้ใช้ภาษาด้วย ซึ่งยังคงมีปัญหาอีกเช่นกัน เพราะคำบางคำ เราไม่รู้ว่า ภาพของมันเป็นอย่างใด เช่น ไนโตรเจน เป็นต้น

แนวคิดข้างต้น เป็นการอธิบายมโนทัศน์ในเชิงความหมายของคำ แต่ Sowa (1984) ซึ่งสนใจวิเคราะห์ความหมายของประโยค ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ (concept) ว่า เป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมและมีความเป็นนามธรรมมากกว่าเรื่องของภาพ (image) เขาอธิบายว่า

.... a concept is a basic unit for representing knowledge. Defining a concept as unit presupposes that concepts are discrete.

(Sowa, John F. 1984:39)

ซึ่งหมายถึง มโนทัศน์เป็นหน่วยพื้นฐานในการแสดงความคิด การกล่าววามโนทัศน์เป็นหน่วยหน่วยหนึ่งนั้น บอกนัยวามโนทัศน์เป็นอิสระจากกัน เขาได้ยกตัวอย่างสถานการณ์หนึ่งที่คนมองเห็นแมวนั่งอยู่บนเสื่อ โดยแสดงให้เห็นด้วยรูปภาพ (Sowa: 39) และเปรียบเทียบกับแนวคิดของ Ogden & Richards ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังแผนภูมิภาพที่ 2

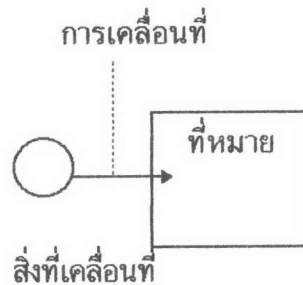
แผนภูมิภาพที่ 2 แสดงการรับรู้ภาพของคน มโนทัศน์และภาษา

เขาอธิบายว่า ในการที่คนเห็นภาพว่าแมวนั่งอยู่บนเสื่อ เกิดจากการรับรู้ภาพของคนกับ มโนทัศน์ ซึ่งแสดงออกมาเป็นถ้อยคำในภาษาต่างๆ มโนทัศน์จะเป็นหน่วยย่อยๆ ทั้งหมดที่ ประกอบกันขึ้นเป็นมโนทัศน์ของประโยคแมวที่นั่งอยู่บนเสื่อ ซึ่งเป็นการศึกษามโนทัศน์ของทั้ง ประโยค เมื่อเทียบกับรูปสามเหลี่ยมของ Ogden & Richards มโนทัศน์จะเป็นส่วนที่เป็นรูป แมวเท่านั้น ซึ่งเป็นมโนทัศน์ของคำคำเดียว

ในการศึกษามโนทัศน์ของ เซ้า ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยเสนอว่า เซ้า มีความหมาย ที่แสดงมโนทัศน์ของการเคลื่อนที่ ความหมายนั้นได้แก่ เคลื่อนที่ไปอยู่ในที่หมายซึ่งเป็น บริเวณที่ปิดล้อม มโนทัศน์ของ เซ้า ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ การ

เคลื่อนที่ (Motion) สิ่งที่เคลื่อนที่ (Trajector) และที่หมายซึ่งเป็นบริเวณปิดล้อม (enclosed landmark) ซึ่งแสดงได้ด้วยแผนภูมิภาพดังนี้

แผนภูมิภาพที่ 3 แสดงองค์ประกอบของความหมายมโนทัศน์ของ เข้า

มโนทัศน์ของการเคลื่อนที่ เข้า การเคลื่อนที่จากบริเวณที่อยู่ภายนอกที่หมายไปยังบริเวณภายในที่หมาย โดยมีทิศทางของการเคลื่อนที่มุ่งเข้าสู่ที่หมาย ประกอบด้วยองค์ประกอบของความหมายคือ การเคลื่อนที่ สิ่งที่เคลื่อนที่ และ ที่หมาย การเคลื่อนที่มี 2 ประเภทคือ การเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม เป็นการเคลื่อนที่จริงที่เกิดขึ้นสามารถมองเห็นลักษณะการเคลื่อนที่ได้ชัดเจน กับการเคลื่อนที่ที่เป็นนามธรรม เป็นการเคลื่อนที่ที่ไม่สามารถมองเห็นลักษณะของการเคลื่อนที่ได้ชัดเจนต้องอาศัยการตีความในเชิงอุปมาจึงจะสามารถเห็นลักษณะของการเคลื่อนที่ได้ สิ่งที่เคลื่อนที่ ได้แก่สรรพสิ่งต่างๆ ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตซึ่งอาจมองเห็นได้ชัดเจน เช่น คน สัตว์ หรืออาจมองเห็นได้ไม่ชัดเจน เช่น คลื่นเสียง ในการเคลื่อนที่นั้น สิ่งที่เคลื่อนที่อาจเคลื่อนที่ไปได้ด้วยตัวเองหรือมีผู้ทำให้เคลื่อนที่ก็ได้ ส่วน ที่หมาย ต้องเป็นบริเวณที่ถูกปิดล้อม (enclosed space) ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับสิ่งที่เคลื่อนที่คือสามารถมองเห็นได้ชัดเจนหรือไม่ชัดเจน เช่น ห้อง มองเห็นลักษณะการปิดล้อมได้ชัดเจน ตรงข้ามกับที่หมายที่แสดงสภาพ ไม่อาจมองเห็นลักษณะการปิดล้อมได้ชัดเจน นอกจากนั้น มีแนวแบ่ง

กัน (boundary) ระหว่างบริเวณภายนอกกับภายในที่หมาย (exterior and interior) ซึ่งแนวแบ่งกันกับสิ่งปิดล้อมนั้น ในที่หมายบางประเภทจะแยกออกจากกันได้ชัดเจน แต่ในบางประเภทแนวแบ่งกันกับสิ่งปิดล้อมจะเป็นสิ่งเดียวกัน

ในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายของการเคลื่อนที่ ผู้วิจัยยึดตามแนวคิดของ Miller & Johnson-Laird (1976) ที่ได้อธิบายการเคลื่อนที่ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การเคลื่อนที่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนสถานที่ (Translation: change of location) การเคลื่อนที่ชนิดนี้หลังจากเคลื่อนที่แล้วผู้ที่เคลื่อนที่ไม่ได้อยู่ในสถานที่เดิม และเป็นการเคลื่อนที่ที่รวมการเคลื่อนไหวไว้ด้วย ซึ่งความหมายของ “การเคลื่อนที่” กับ “การเคลื่อนไหว” ในทัศนะของคนทั่วไปจะแสดงความหมายต่างกัน กล่าวคือ การเคลื่อนที่เป็นการที่สรรพสิ่งต่างๆ ไม่ได้อยู่ที่เดิม เช่น การเดิน การวิ่ง ซึ่งเป็นการเคลื่อนของร่างกายทั้งหมดหรือส่วนต่างๆ ทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วน “การเคลื่อนไหว” เป็นการขยับหรือเปลี่ยนท่าทางของส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งหนึ่ง เช่น การผงก(ศีรษะ) การกระดก(นิ้ว) การกวัก(มือ) อย่างไรก็ตาม Miller & Johnson-Laird (1976) จัดให้ “การเคลื่อนไหว” ในความหมายดังกล่าวเป็นการเคลื่อนที่อย่างหนึ่ง เพราะใน “การเคลื่อนไหว” อวัยวะของร่างกายหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งหนึ่ง ไม่ได้อยู่ที่เดิม เป็นการเปลี่ยนตำแหน่งเช่นกัน เช่น การกระดกนิ้ว เป็นการเคลื่อนที่ของนิ้ว ส่วนการเดินเป็นการเคลื่อนที่ของร่างกาย สรุปได้ว่า Miller & Johnson-Laird มิได้แยกความแตกต่างระหว่างการเคลื่อนที่และการเคลื่อนไหว

ประเภทที่ 2 การเคลื่อนที่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนด้านหรือมุม (Rotation: change of orientation) การเคลื่อนที่ชนิดนี้ ผู้ที่เคลื่อนที่หรือสิ่งที่เคลื่อนที่ยังคงอยู่ในสถานที่เดิม แต่จะเปลี่ยนด้านหรือเปลี่ยนมุมไปจากเดิม การเคลื่อนที่ประเภทนี้ได้แก่ การหมุนรอบแกน การหัน ซึ่งหลังจากการเคลื่อนที่แล้ว ผู้ที่เคลื่อนที่ยังคงอยู่ในสถานที่เดิมแต่การหมุนทำให้เปลี่ยนจากด้านหนึ่งไปเป็นอีกด้านหนึ่ง

ประเภทที่ 3 การเคลื่อนที่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปร่าง (Deformation: change of shape) ในการเคลื่อนที่ประเภทนี้ เกิดจากการเปลี่ยนรูปร่างหรือเปลี่ยนขนาดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การพอง การบวม การยุบ การงอ การยืด

จากแนวคิดของ Miller & Johnson-Laird (1976) ดังกล่าวข้างต้น เซ้า จะมีมโนทัศน์ที่แสดงการเคลื่อนที่ที่จัดอยู่ในประเภทที่ 1 ได้แก่ การเคลื่อนที่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนสถานที่ หลังจากเคลื่อนที่แล้วผู้ที่เคลื่อนที่หรือสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้อยู่ในสถานที่เดิมและเป็นการเคลื่อนที่ที่รวมการเคลื่อนไหวไว้ด้วย

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคำว่า เซ้า ในภาษาไทย

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาที่ผ่านมาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เซ้า ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำหลายหน้าที่ การศึกษาความหมายต่างๆ ของ เซ้า และการจำแนกประเภทของคำ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาเรื่องคำหลายหน้าที่

การศึกษาเรื่องคำหลายหน้าที่ เป็นการศึกษาคำหนึ่งรูปที่มีหลายความหมาย และมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่าง ๆ กัน งานวิจัยที่ศึกษาคำหลายหน้าที่ อาทิเช่น วิทยานิพนธ์ของ พิมพา บำรุงสุข (2515) งานวิจัยของเพ็ญศรีศรี วงศ์วิภาณนธ์ (2526) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

พิมพา บำรุงสุข (2515) ได้ศึกษาเรื่องคำหลายหน้าที่ และสรุปเรื่องคำหลายหน้าที่ว่า เป็นคำคำเดียวที่สามารถทำหน้าที่ได้หลายอย่างโดยยังมีความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างกัน โดยใช้เกณฑ์ 2 เกณฑ์ ในการจำแนกคำหลายหน้าที่คือ จำนวนหน้าที่ของคำที่เป็นไปได้และความสัมพันธ์ทางความหมายของคำหลายหน้าที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเนื้อหาและผลการค้นพบของพิมพา “คำหลายหน้าที่” แท้จริงแล้วหมายถึงคำที่มีรูปเดียวแต่สามารถอยู่ในหมวดคำได้หลายชนิด เช่น นาม กริยากรรม กริยากรรม ฯลฯ การตัดสินใจหมวดคำหรือชนิดของคำเป็นไปตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างคือยึดการเกิดร่วมระหว่างหมวดคำและตำแหน่งที่เกิดเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ในวิทยานิพนธ์ของ พิมพา ไม่พบข้อมูลที่ระบุว่า เข้า เป็นคำหลายหน้าที่

เพ็ญศรีศรี วงศ์วิภาณนธ์ (2526: 311-315) ได้อธิบายคำหลายหน้าที่ว่า “เป็นคำที่มีความหมายเดียว แต่นำไปใช้ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายหน้าที่” และ “คำหลายหน้าที่ คือคำคำเดียวกันที่ความหมายแก่นเอื้อให้นำไปใช้ในการทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายอย่าง.... เป็นปรากฏการณ์ปกติในการใช้คำในภาษา เป็นแนวโน้มของคนที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ได้มากที่สุด”

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยทั้งสองศึกษาปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยเรียกว่าคำหลายความหมายแต่ให้ความสำคัญที่หน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำในประโยคเป็นหลัก โดยไม่กล่าวถึง

ความหมายที่หลากหลายของคำ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการโยงความสัมพันธ์ทางความหมาย จึงเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า คำหลายหน้าที่ ซึ่งจะต่างจากการวิเคราะห์คำหลายความหมายในวิทยานิพนธ์นี้

2. การศึกษาความหมายของ เข้า

ในด้านการรวบรวมความหมายของ เข้า นักภาษาศาสตร์ที่รวบรวมไว้ได้แก่ พัน เต๋อ ตึง (2527) ซึ่งจัดให้ เข้า เป็นคำไวยากรณ์ที่เรียกว่า คำเสริมกริยา ตามแนวคิดของ ไวยากรณ์โครงสร้าง คำเสริมกริยาซึ่งมีหน้าที่เสริมความหมายของกริยาหรือคุณศัพท์ที่อยู่ข้างหน้า คำที่จัดว่าเป็นคำเสริมกริยาในบทความของ พัน เต๋อ ตึง ได้แก่ ไป มา ขึ้น ลง เข้า ออก เสีย ซึ่งเขาได้เสนอความหมายต่างๆ ของ เข้า ไว้ ได้แก่

1. บอกทิศทางของการกระทำไปสู่ข้างใน เช่น มองเข้าไป
2. ผนึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ประชาชนทั่วประเทศจงสามัคคีกันเข้า
3. เร่งให้ทำ เช่น กิน ๆ เข้า
4. บอกการสัมผัสโดยไม่ตั้งใจหรือไม่ได้คาดหมายไว้ก่อน ไปเจอเข้ากลางทาง
5. แสดงการณ์ลักษณะในแง่ที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น พอทำจริง ๆ เข้า ก็รู้สึกว้าไม่ใช้เรื่องง่าย
6. แสดงความเห็นของผู้พูดกับการกระทำที่ผู้พูดเห็นว่าไม่สมควร เช่น ดูแต่งตัวเข้าสิ ยิ่งกะบ้านนอกเข้ากรุง

เขาอธิบายว่า นอกจาก เข้า เป็นคำที่มีหน้าที่เสริมความหมายของคำกริยาแล้วยังสามารถเสริมความหมายของคำคุณศัพท์ได้ด้วย ซึ่งจะมีความหมายคือ

1. แสดงว่าทำให้เวลาหรือระยะไถ่ยิ่งขึ้น หรือทำให้สิ่งของกะทัดรัดขึ้นหรือทำให้ปริมาณน้อยลง เช่น ยืนชด ๆ เข้า น้อย

2. แสดงว่าปริมาณหรือเวลาหรือความรู้สึกสะสมมากขึ้นตามลำดับ เมื่อถึงระดับหนึ่งก็จะแสดงปฏิกิริยาอะไรสักอย่างขึ้นตามที่ประโยคหลังบ่งไว้ เช่น อ่านมาก ๆ เข้า คุณก็จะเข้าใจเอง

งานของ พัน เต๋อ ตึง เป็นการศึกษา เข้า ที่ปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยาหรือหลังคำคุณศัพท์ แล้วจึงวิเคราะห์ความหมายของ เข้า อย่างไรก็ตาม เขาไม่ได้กล่าวถึงความหมายของ เข้า ในตำแหน่งอื่น ๆ และไม่ได้วิเคราะห์ให้ เข้า เป็นคำหลายหน้าที่ (ดังในงานของพิมพา หรือเพียรศิริ) ดังนั้น งานชิ้นนี้จึงเป็นเพียงรวบรวมความหมายต่าง ๆ ของ เข้า เท่านั้น ซึ่งจะต่างจากการวิเคราะห์ เข้า ในวิทยานิพนธ์นี้ เพราะผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความหมายของ เข้า ทั้งหมดในทุกตำแหน่งที่ เข้า ปรากฏ และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของความหมายทั้งหมดนั้น

3. การจำแนกประเภทของ เข้า ในงานวิจัยในอดีต

ในการศึกษาการจำแนกประเภทของคำในภาษาไทย มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านได้ศึกษาไว้ และมีความเห็นหรือมีเกณฑ์ในการจำแนกที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้ เข้า อยู่ในหมวดคำที่ต่างประเภทกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2524) จำแนกหมวดคำในภาษาไทยโดยใช้เกณฑ์ตำแหน่ง ซึ่งหมายถึงตำแหน่งที่คำแต่ละคำปรากฏ คำที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้ในกรอบประโยคทดสอบจะถือว่าเป็นคำที่อยู่ในหมวดคำเดียวกัน กรอบประโยคทดสอบได้จากการ

สังเกตุดำแหน่งของคำในประโยคหลายๆ ประโยคในภาษาไทย โดยมีหลักว่า คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้เป็นคำในหมวดคำเดียวกัน กรอบประโยคทดสอบ ได้แก่

× กำลัง ✓

× ✓ แล้ว

คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง × ได้ จะเป็นคำนาม ส่วนคำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ได้ จะเป็นคำกริยา

สำหรับ เข้า เมื่อพิจารณาตามการปรากฏในกรอบประโยคทดสอบจะจัดให้เป็นหมวดคำกริยา นอกจากนั้น ยังจัดเป็นหมวดคำหลังกริยา ซึ่งในหมวดคำหลังกริยานี้มีอยู่ 11 คำ ไม่เคยปรากฏตามลำพังโดยที่ไม่มีคำกริยาอยู่ด้วย และจะไม่ลงเสียงหนัก (unstressed) ซึ่งได้อธิบายความหมายของ เข้า ดังนี้

เข้า ตามหลังคำกริยาเพื่อแสดงความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

ก. แสดงว่าเป็นการเร่งเร้า เช่น รีบทำเข้า แต่งตัวเข้า เร็ว ๆ เข้า

ข. แสดงว่าเป็นเรื่องที่ไม่ได้คาดคิดไว้ เช่น ไปเจอเพื่อนเข้า

ค. แสดงว่าเป็นการเคลื่อนจากจุดหนึ่งมาสู่อีกจุดหนึ่ง โดยลดขนาดลง เช่น

หดเข้า กระชับเข้า

(วิจิตร ภาณุพงศ์ 2524: 61)

ดังนั้น การจำแนก เข้า ตามแนวคิดของ วิจิตร ภาณุพงศ์ จัดให้เป็นคำที่อยู่ในหมวดคำมากกว่า 1 หมวด คือ จัดอยู่ในหมวดคำกริยากับหมวดคำหลังกริยา

นววรรณ พันธุมธา (2525) จำแนกคำโดยยึดหน้าที่เป็นเกณฑ์ คำว่า “หน้าที่” หมายถึง หน้าที่ในการสื่อสาร ต่างจากงานของวจินตันน์ ซึ่งจำแนกคำออกตามตำแหน่งที่คำนั้นปรากฏในกรอบประโยคทดสอบ นววรรณได้จำแนกคำออกเป็น 6 หมวดใหญ่ๆ ได้แก่ คำเรียก-ร้อง คำหลัก คำแทน คำขยาย คำเชื่อม และ คำเสริม คำแต่ละหมวดประกอบด้วยคำจำนวนมากและมีความหมายต่างๆ กัน นววรรณ (2525: 3) ยังได้จำแนกประเภทย่อยออกตามความหมายของคำ และสรุปว่า “คำที่มีความหมายบางอย่าง ใช้เป็นคำหลักก็ได้ คำขยายก็ได้ คำบางชนิดจึงเป็นสมาชิกของทั้งหมดคำหลักและคำขยาย” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำเดียวกันสามารถขยายหน้าที่ออกไปได้

ตามแนวคิดของนววรรณข้างต้น จัดให้ เข้า อยู่ในหมวดคำกริยาประเภทกริยาแสดงอาการ และมีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ไปในทิศทางต่างๆ และบอกการเข้าไปหา นอกจากนั้น เข้า ยังจัดให้อยู่ในหมวดคำขยาย ทำหน้าที่ขยายกริยา ช่วยขยายความหมายของกริยาที่ไม่ใช่กริยาแสดงการเคลื่อนที่ โดยอธิบายว่า

คำกริยาแสดงอาการชนิดบอกทิศทางช่วยขยายความหมายของกริยาซึ่งไม่ใช่กริยาที่แสดงการเคลื่อนที่ให้ความหมายว่า เปลี่ยนแปลงกริยาไปอย่างไร.....เข้า มักแสดงความหมายว่า เร่งทำกริยา เช่น พุดเข้าทำเข้า กินเข้า

(นววรรณ พันธุมธา 2525: 31)

แนวคิดของวจินตันน์ ภาณุพงศ์ และ นววรรณ พันธุมธา คล้ายคลึงกัน ต่างกันที่เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก เข้า ซึ่งวจินตันน์ ภาณุพงศ์ ใช้เกณฑ์ตำแหน่ง ส่วนนววรรณ พันธุมธา ใช้หน้าที่ในการสื่อสารและความหมายเป็นเกณฑ์ เข้า ที่จัดอยู่ในหมวดคำดังกล่าว มีหน่วยสร้างดังนี้

1. นาม ____ นาม
2. นาม กริยา _____ นาม

ในหน่วยสร้างที่ 1 วิจินตัน ภาณพงศ์ และ นววรรณ พันธุมธา จัดให้ เข้า ที่ปรากฏในหน่วยสร้างที่ 1 เป็นคำกริยา ส่วน เข้า ในหน่วยสร้างที่ 2 วิจินตัน จัดให้เป็นหมวดคำช่วยหลังกริยา ซึ่งนววรรณ เรียกเป็นหมวดคำขยายกริยา

ในประเด็นของการพิจารณาว่า เข้า จะเป็นคำคำเดียวที่จัดให้อยู่ในหมวดคำหนึ่งหมวดคำแต่มีหลายหน้าที่ หรือพิจารณาว่าเป็นคำคนละหมวดคำกัน นักไวยากรณ์ศัพท์การก (Lexicase) ถือว่า เข้า เป็นคำคนละหมวดคำ เช่น ในงานวิจัยของ Pranee Kullavanijaya (1974) ได้ศึกษาสกรรมกริยาในภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ศัพท์การก และพบว่า ในภาษาไทยมีคำกลุ่มหนึ่งมีรูปเหมือนกับคำกริยา ซึ่ง Pranee Kullavanijaya (1974: 81) เรียกว่า เป็น coverb หรือ derived preposition คำกลุ่มนี้ เป็นคำกริยาที่ผ่านกฎการแปลงหมวดคำ (derivation rule) ทำให้มีหน้าที่เหมือนคำบุพบททุกประการ คำในกลุ่มนี้ได้แก่ จาก ถึง อยู่ ไป มา ให้ และ ว่า ซึ่งจากแนวคิดนี้ เข้า จะถูกจัดให้เป็นคำที่มีเสียงและรูปเหมือนกันเป็นคำพ้องรูป ซึ่งเป็นคำที่ผ่านกฎการแปลงหมวดคำ เรียกว่า coverb

ในการพิจารณาคำกริยาที่มีลักษณะดังกล่าวว่าเป็นคำกริยาหรือเป็นคำบุพบทนั้น ในงานวิจัยของ Kingkam Thepkanjana (1986) กลับจัดให้เป็นคำกริยาที่เรียงต่อกันในหน่วยสร้างกริยาเรียง ในงานวิจัยของ Kingkam ได้ศึกษากิริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต และจัดให้ เข้า เป็นคำกริยาแสดงทิศทาง (Directional verb) ซึ่งทำหน้าที่ในหน่วยสร้างกริยาเรียงคือ แสดงทิศทางที่สัมพันธ์กับโลก โดยบอกแนวผ่านของการเคลื่อนที่ ทิศทางของการเคลื่อนที่ เช่น เขาไปเข้าห้อง และมีหน้าที่บอกการณลักษณะ

ของกริยาแรกในหน่วยสร้าง เป็นการณ์ลักษณะประเภทการณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์
(Imperfective aspect) เช่น สุริย์! ท่องหนังสือเข้า

ผลการจำแนก เข้า ตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ตามที่ได้กล่าวมาข้าง
ต้น ได้จำแนก เข้า ที่อยู่ในหน่วยสร้างวากยสัมพันธ์เดียวกัน คือ หน่วยสร้างที่ 1 นาม ____
นาม และหน่วยสร้างที่ 2 นาม กริยา ____ นาม ให้อยู่ในหมวดคำต่างประเภทกัน สรุปได้ดังนี้

หน่วยสร้างที่ 1 นาม ____ นาม

นักภาษาศาสตร์ทุกคนจัดให้ เข้า ที่เกิดในตำแหน่ง ____ เป็นคำกริยา

หน่วยสร้างที่ 2 นาม กริยา ____ นาม

นักภาษาศาสตร์จัดให้ เข้า ที่เกิดในตำแหน่ง ____ ตามหลังกริยาและอยู่
หน้าคำนาม อยู่ในหมวดคำต่างประเภทกัน ดังนี้

เป็นคำหลังกริยา (วิจิตรนั ภาณุพงศ์: 2524)

เป็นคำขยายกริยา (นวรรณ พันธเมธา: 2525)

เป็นกริยารอง (Kingkarn Thepkanjana: 1986)

ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความหมายของ เข้า ซึ่งไม่ว่า เข้า จะ
อยู่ในหมวดคำประเภทใดหรือทำหน้าที่อย่างไรในประโยค ความหมายก็จะเปลี่ยนไปตามคำที่
มาแวดล้อมหรือบริบท แต่จะสามารถมองเห็นมโนทัศน์ของ เข้า ได้ในทุกความหมายที่ต่างกัน
ไปนั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจะจำแนกประเภทของ เข้า โดยใช้ตำแหน่งเป็นเกณฑ์ และเรียกชื่อ
ตามตำแหน่งที่ เข้า ปรากฏในประโยค ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

คำศัพท์สำคัญและความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ มีดังต่อไปนี้

1. ความหมายตามบริบท (Contextual meaning) หมายถึง ความหมายของคำที่มีความแตกต่างกันไปตามคำที่มาแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า บริบท (context) ความหมายตามบริบทเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ความหมายขอบนอก (Peripheral meaning)

2. ความหมายมโนทัศน์ (Conceptual meaning) หมายถึง ความหมายที่แสดงมโนทัศน์ของคำ ซึ่งคำทุกคำที่มีความหมายหลากหลายต่างกันไปตามบริบทจะมีความหมายมโนทัศน์เดียวกัน ความหมายมโนทัศน์เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ความหมายกลาง (Central meaning) หรือความหมายต้นแบบ (Prototypical meaning)

3. แผนภูมิภาพ (Image-schema) หมายถึง ภาพที่ใช้แสดงความหมายของคำ เพื่อให้การอธิบายความหมายต่างๆ มีความชัดเจนขึ้น เนื่องจากการอธิบายความหมายของคำ นักภาษาศาสตร์มักนำเสนอในรูปแบบของอรรถลักษณะซึ่งแม้ว่าจะอธิบายได้ดี แต่ในบางครั้งอาจอธิบายได้ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะความหมายที่เป็นเรื่องของการเคลื่อนที่ อย่างไรก็ตาม ในความหมายตามบริบทบางความหมายไม่สามารถใช้แผนภูมิภาพประกอบการอธิบายได้ เนื่องจากการนำความหมายไปใช้ในเชิงอุปมา จึงมีความเป็นนามธรรมมากกว่าความหมายที่แสดงการเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ทั่วไป

สรุป

การศึกษาความหมายของคำที่ผ่านมา สนใจศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของคำ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ ที่ความหมายของคำมีส่วนร่วมมากหรือน้อยต่างกันไป แต่

ในการศึกษาความหมายของคำตามแนวของทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ มุ่งศึกษาความหมายที่แสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา ไม่ได้ต้องการศึกษาเพียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของความหมายของคำ

ในการศึกษามโนทัศน์ของคำว่า เข้า ตามแนวทฤษฎีประชานอรรถศาสตร์ ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่า เข้า เป็นคำที่มีได้หลายความหมาย ซึ่งความหมายที่หลากหลายนั้นต่างกันไปตามบริบทแต่สามารถมองเห็นความหมายมโนทัศน์เดียวกันได้ สำหรับวิธีการวิเคราะห์ความหมายของ เข้า แบ่งเป็นส่วนของการวิเคราะห์ความหมายตามบริบท (Contextual meaning) และความหมายมโนทัศน์ (Conceptual meaning) ความหมายตามบริบทคือ ความหมายที่ต่างกันไปตามบริบทที่ปรากฏร่วมกับ เข้า ส่วนความหมายมโนทัศน์คือความหมายที่แสดงมโนทัศน์ของ เข้า หรือเรียกว่า ซึ่งความหมายมโนทัศน์ของ เข้า ได้แก่ เคลื่อนที่ไปอยู่ในที่หมายซึ่งเป็นบริเวณที่ปิดล้อม โดยมีทิศทางของการเคลื่อนที่มุ่งเข้าสู่ที่หมาย ซึ่ง เข้า ในทุกความหมายตามบริบทจะสามารถมองเห็นความหมายมโนทัศน์เดียวกันได้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้แสดงการวิเคราะห์ในบทต่อๆ ไป